

2023
Timișoara 2023
Capitală Europeană a Culturii

**Power
Station**

Forumul

Finanțări pentru cultură și conectare internațională

**30–31 Oct. 2023
Timișoara**

Raportul evenimentului

1

Introducere

Forumul și-a propus să contribuie la creșterea capacității operatorilor culturali de a dezvolta idei de proiecte viabile și sustenabile și să susțină profesionalizarea și inovația în finanțarea publică pentru cultură, în context european. Co-organizatorii evenimentului au fost Centrul de Proiecte al Municipiului Timișoara și Biroul Europa Creativă România din Ministerul Culturii.

Timp de 2 zile, prin prezentări și dezbateri structurate în 6 paneluri, peste 100 de participanți s-au familiarizat cu proiectele de cooperare Europa Creativă cu parteneri din România și au aflat detalii despre finanțări disponibile la nivel european pentru operatorii culturali, organizații și persoane fizice. De asemenea, au discutat despre politici publice la nivel național și local și modul în care acestea influențează practicile de finanțare și statutul profesioniștilor culturali. Au fost prezentate și dezbătute abordări de creștere a capacității actorilor culturali și contribuția acestora la relațiile culturale internaționale și diplomația culturală.

Programul evenimentului poate fi consultat pe site-ul Centrului de Proiecte¹.

2

Finanțări ale Uniunii Europene pentru cultură

Europa Creativă (Cultura), Cetățeni, Egalitate, Drepturi și Valori (CEDV) și Noul Bauhaus European (NEB) sunt 3 dintre programele de finanțare deschise sectoarelor culturale și creative în perioada 2021-2027.

- **Componenta *Cultura* a Programului Europa Creativă²**

Încurajează colaborarea și schimburile între organizațiile culturale și artiștii din Europa. Principala finanțare este cea pentru cooperare cu parteneri din minimum 3, 5 sau 10 țări, în funcție de amploarea proiectului, însă fonduri importante se acordă și pentru traducerea, publicarea, distribuția și promovarea la nivel european a operelor de ficțiune, platformele transnaționale care promovează artiști la început de carieră, susținerea rețelelor de organizații culturale sau mobilitatea lucrătorilor culturali.

- **Programul Cetățeni, Egalitate, Drepturi și Valori (CEDV)³**

Finanțează proiecte referitoare la: protejarea și promovarea valorilor UE; promovarea drepturilor, a nediscriminării și a egalității, inclusiv a egalității de gen; implicarea și participarea cetățenilor la viața democratică a Uniunii și sensibilizarea cu privire la istoria europeană comună; combaterea violenței, inclusiv a celei pe criterii de gen. Deși CEDV pune accent pe alte teme, organizațiile culturale sunt binevenite să aplice și la acest program, incluzând în proiectele lor activități și evenimente culturale.

² europa-creativa.eu/cultura

³ cedv.eu

● **Noul Bauhaus European (NEB)⁴**

Constă în acțiuni interdisciplinare la intersecția dintre artă, știință și tehnologie, care sunt finanțate din mai multe programe și fonduri UE, majoritar prin apeluri de proiecte. Lansat în 2021 de Comisia Europeană, NEB vizează crearea unor spații dedicate designului și arhitecturii funcționale care să contribuie la îmbunătățirea calității vieții europenilor și la obiectivele Pactului Verde European, pornind de la 3 principii fundamentale: sustenabilitate, incluziune și estetică.

Deși au priorități diferite, finanțările prezintă și o serie de asemănări care pot facilita deprinderea mecanismului de accesare a mai multor programe de către organizațiile interesate să-și dezvolte un portofoliu european de proiecte:

- La Europa Creativă și CEDV se poate finanța orice activitate culturală, mai puțin investițiile în dotări și infrastructură (construirea de spații, reabilitarea de monumente, echipamente pentru săli de spectacole etc.);
- Cu o excepție (mobilitățile individuale pentru artiști din Europa Creativă), aplicanții eligibili la aceste programe sunt organizațiile (persoanele juridice publice sau private);
- Programele au apeluri recurente, ceea ce permite o planificare a depunerii propunerilor conform unui calendar predictibil pe o perioadă de 7 ani;
- Sistemul de depunere și evaluare este similar (depunere prin aceeași platformă online, evaluare de către experți independenți conform unor criterii relativ apropiate);
- Principiile de finanțare sunt asemănătoare: de exemplu, dimensiunea europeană a proiectelor, cooperarea între parteneri din mai multe țări, cofinanțarea;
- Programele au Puncte naționale de contact, care oferă gratuit consultanță și asistență tehnică organizațiilor care pregătesc

proiecte sau caută parteneri europeni. Suplimentar, pentru NEB operatorii pot contacta Agențiile de Dezvoltare Regională din țară pentru consiliere cu privire la apelurile distincte lansate prin Programul Operațional Regional.

3

Provocările corelării dintre politicile publice naționale și cele locale

Strategia Națională pentru Cultură și politicile publice „Cultura viitorului” și „Cultura deschisă”

În cadrul panelului s-a discutat despre importanța pe care documentele strategice aprobate și asumate la nivel politic o au în trasarea unui viziuni și a unui cadru coerent și stabil pentru dezvoltarea sectorului cultural, prin fundamentarea de politici și finanțări adecvate. S-a pus accent pe necesitatea de a crea sinergii între cultură și alte domenii, ca educația, turismul, politica urbană, cercetarea și inovarea, dar și de a alinia mai bine cooperarea și direcțiile de dezvoltare de la nivel național și local.

Discuțiile au pornit de la 3 documente strategice aflate – la momentul Forumului – în procesul de avizare interministerială, înainte de a fi asumate oficial de către Guvern:

- Strategia Națională pentru Cultură 2023–2030 și politicile aferente acesteia:
- *Cultura viitorului*,
- *Cultura deschisă*.

Odată finalizat, demersul actual ar asigura continuitate și predictibilitate în susținerea publică a domeniului cultural pentru următorii 7 ani.

● **Strategia Națională pentru Cultură 2023–2030⁵**

Strategia a fost elaborată pe baza unei analize a nevoilor actorilor culturali publici și privați, cuprinzând obiective, acțiuni și programe concrete de acoperire a acestor nevoi, cu

⁵ secopu.ro/acte-normative/11

indicatori clari de măsurare a impactului și mecanisme de monitorizare. Profesioniștii din cultură au fost încurajați să-și fundamenteze proiectele inclusiv prin raportare la nevoile identificate în acest document.

Strategia are 4 obiectivele principale: creșterea accesului tuturor la cultură, tranziția către o infrastructură culturală și mijloace de producție și distribuție sustenabile, sprijin pentru lucrătorii culturali și internaționalizarea sectorului cultural românesc.

Acțiunile strategiei pentru accesul la cultură se axează pe încheierea unor protocoale de colaborare între autorități publice centrale și locale din cultură, educație, turism, cercetare și dezvoltare teritorială, astfel încât inițiativele legislative, strategiile și politicile publice cu impact asupra culturii să fie integrate intersectorial. Sunt avute în vedere și protocoale cu și între autoritățile administrației publice locale pentru identificarea și actualizarea priorităților de intervenție și optimizarea alocării resurselor în beneficiul comunităților și al grupurilor vulnerabile.

Pentru sustenabilitatea ecologică, strategia prevede standarde tehnice pentru construcția de infrastructură culturală nouă sau adaptarea programelor de finanțare a reabilitării/restaurării monumentelor istorice pentru susținerea prioritară a soluțiilor verzi.

Pentru sprijinirea lucrătorilor culturali, Strategia prevede adoptarea și promovarea legislației privind statutul lucrătorului cultural profesionist; implementarea unui program de finanțare a mobilității pentru lucrători culturali, care să acopere participarea la conferințe, expoziții, schimburi de experiență, tabere și rezidențe de creație etc., precum și formarea profesională (competențe specifice noilor tehnologii).

În materie de internaționalizare, Strategia propune programe multianuale pentru participarea la evenimente internaționale de prestigiu (festivaluri, târguri etc.); programe de susținere pentru participarea la rețele, huburi și clustere culturale și creative regionale sau internaționale; parteneriate multianuale

între autoritățile centrale și locale pentru susținerea de turnee, itinerarea de expoziții de artă contemporană sau de bunuri culturale de patrimoniu, inclusiv imaterial, la nivel european/internațional.

Municipalitățile sunt încurajate să dezvolte strategii și finanțări locale luând ca punct de referință strategia națională. Colaborarea cu autoritățile administrației publice locale va viza, în special, acele inițiative care urmăresc conservarea și punerea în valoare a patrimoniului cultural de importanță universală și națională, precum și creația artistică contemporană cu potențial de a atrage publicuri variate și numeroase.

- Pe baza propunerii de Strategie Națională pentru Cultură 2023–2030 au fost lansate în consultare și supuse adoptării și 2 politici publice referitoare la accesul la cultură, respectiv la folosirea noilor tehnologii în cultură.

● **Cultura deschisă**⁶

Politica publică are în centru garantarea accesului la cultură pentru toți și a pornit din nevoia de atenuare a nivelului diferit de dezvoltare a sectorului pe palierele urban/rural, public/privat sau import/export cultural. Încurajează oferta culturală pentru grupurile defavorizate, sinergiile între cultură și educație sau formarea de specialiști ai operatorilor culturali cu competențe în comunicare (de exemplu, competențe de storytelling în muzee pentru o promovare creativă care să diversifice și să crească audiența). Cultura deschisă înseamnă și crearea unei platforme naționale online pentru promovarea și administrarea programelor de finanțare publice și private dedicate activităților culturale și creatorilor, care va deveni un instrument obligatoriu pentru autoritățile publice locale și naționale. Nu în ultimul rând, operatorii interesați de parteneriatele public-privat vor putea utiliza cu titlul gratuit infrastructura culturală de drept public pentru activități non-profit.

⁶ secopu.ro/acte-normative/13

● **Cultura viitorului**⁷

Obiectivul politicii este salvarea și punerea la dispoziție a patrimoniului cultural și a creației contemporane prin modalități durabile, incluzive și accesibile pe scară largă, în contextul noilor tehnologii. Cultura viitorului va însemna, printre altele, posibilitatea ca operatorii privați să folosească infrastructura fixă a instituțiilor publice ca spații de experimentare pentru noile tehnologii sau ca locuri de familiarizare a publicului cu acestea în cadrul unor spectacole sau expoziții. Alte propuneri țin de constituirea unei rețele naționale de organizații de referință pentru dezvoltarea de competențe și modele de acțiune în toate domeniile culturale; sau de realizarea unui sistem național integrat care să le permită creatorilor să urmărească utilizarea operelor, iar autorităților publice să monitorizeze respectarea drepturilor de autor.

- Panelul a reliefat faptul că politicile naționale și cele locale pot asigura o creștere strategică a sectorului și o participare crescută la cultură din partea unor categorii diverse de public doar dacă sunt corelate și complementare, iar autoritățile publice de la ambele niveluri colaborează strâns. Un mesaj important adresat profesioniștilor culturali a fost să participe activ cu sugestii la cât mai multe consultări publice cu privire la îmbunătățirea documentelor programatice sau a ghidurilor de finanțare pentru programele operaționale. Sistemul electronic secopu.ro colectează acum propunerile venite din sector pentru actele normative culturale aflate în dezbatere publică, fiind eficace și ușor de folosit.

⁷ secopu.ro/acte-normative/12

4

Programe locale și naționale de sprijin financiar pentru artiști și alți practicieni culturali

Panelul a problematizat impactul și provocările unor programe de sprijin individual derulate de organizațiile publice și private reprezentate la discuție. Varietatea sprijinului acordat indică o conștientizare tot mai crescută a importanței susținerii directe a practicienilor culturali prin de mobilități și rezidențe, nu doar indirect, prin finanțarea proiectelor realizate de organizații.

- **Fondul pentru Relații Bilaterale⁸**

Face parte din Programul RO-Cultura finanțat prin Granturile SEE 2014-2021 și administrat de Unitatea de Management a Proiectului din Ministerul Culturii. Cel mai recent apel pentru inițiative bilaterale a avut rolul de a întări cooperarea dintre artiști din România și statele donatoare (Norvegia, Islanda, Liechtenstein), pe durata unei rezidențe de 1-4 săptămâni. Artiștii au colaborat la noi creații artistice, iar rezidențele s-a finalizat cu prezentări publice ale proiectului bilateral conceput. Fondul a avut un succes important în rândul profesioniștilor culturali, vizibil atât din numărul de aplicanți, cât și din faptul că unele parteneriate româno-norvegiene au devenit sustenabile și continuă prin noi proiecte.

- **Programul *Energie!* Burse de creație⁹**

Centrul de Proiecte Timișoara sprijină creatorii și profesioniștii din sectorul cultural prin 2 programe dezvoltate în cadrul

⁸ ro-cultura.ro/apeluri/initiative-bilaterale

⁹ centruldeproiecte.ro/finantari/energie-burse-de-creatie-2023

Power Station, componenta Programului cultural național „Timișoara – Capitală Europeană a Culturii în anul 2023” dedicată creșterii capacității sectorului cultural. Energie! Burse de creație susține creația, cercetarea artistică și jurnalismul cultural. Aplicații selectați (artiști între 18-35 de ani și peste 35 de ani, jurnaliști culturali) trebuie să organizeze o prezentare ori un eveniment deschis publicului sau, în cazul jurnaliștilor culturali, să publice minimum un material despre Timișoara 2023 într-o publicație cu care au un acord încheiat în prealabil. Apelul pentru jurnaliști a suscitât un interes important, arătând necesitatea susținerii acestui sector de nișă, care s-a diminuat constant în ultimii ani.

- **Programul *Mobilități pentru profesioniști din sectorul cultural***¹⁰

Gestionat tot de Centrul de Proiecte, acesta finanțează stagiile de formare și mobilitatea internațională a practicienilor români sau străini: artiști, manageri culturali, producători, curatori, critici de artă, manageri financiari, mediatori culturali, cercetători, specialiști în comunicare, profesioniști în domeniul politicilor culturale, alte ocupații din zona suportului tehnic sau administrativ pentru scena culturală, indiferent de statutul de angajat, freelancer etc. Mobilitățile au fost gândite ca o schemă flexibilă, cu demersuri administrative simplificate, care să fie ușor accesibilă cât mai multor profesioniști interesați.

- **Programul-pilot *Cluj în rezidență***¹¹

Coordonat de Centrul Cultural Clujean, programul și-a propus să stimuleze creația și producția artistică, să încurajeze mediul artistic local să colaboreze, să se facă cunoscut comunității clujene și să experimenteze noi forme de exprimare artistică. Accentul nu a fost pe relocarea artiștilor clujeni, ci pe susținerea lor să se concentreze o perioadă mai lungă de timp asupra temelor pentru care au deja un interes aparte. Un aspect pozitiv apreciat de beneficiari a fost acela că nu a existat presiunea unui produs finit la finalul rezidențelor (o producție, o lucrare, un material etc.), accentul fiind pe ideea de progres și de proces. Aplicații puteau realiza și doar o

¹⁰ centruldeproiecte.ro/finantari/power-station-mobilitati

¹¹ academiaschimbarii.ro/cluj-in-rezidenta

parte dintr-un proiect artistic personal (inclusiv unul deja început), orice evoluție înregistrată fiind suficientă.

- **Rezidența literară @ La Două Bufnițe¹²**

Programul de rezidențe promovează și susține creația literară și literatura contemporană română și străină prin oferirea unor burse anuale pentru 4 scriitori contemporani invitați, începând din anul 2020. Rezidențe au fost acordate autorilor pentru a scrie și a fi librari timp de o zi în spațiul La Două Bufnițe din Timișoara. Finanțate inițial din fonduri publice locale ale Primăriei Timișoara, rezidențele au fost ulterior susținute din surse proprii sau atrase, de exemplu prin parteneriatul cu Federația Europeană și Internațională a Librăriilor (EIBF), care a acoperit costurile pentru participarea unor autori premiați cu Premiul UE pentru Literatură.

- **Rezidențele FILIT¹³**

Organizat de Muzeul Național al Literaturii Române din Iași, programul acordă sprijin anual pentru 2 scriitorii români contemporani care scriu despre o temă la alegere. Până acum, peste 30 de scriitori din România au beneficiat de susținere, iar multe proiecte de rezidență au fost deja publicate la editurile românești. În contextul Festivalul Internațional de Literatură și Traducere din Iași (FILIT), unul dintre cele mai mari din Europa, muzeul organizează din anul 2015 și ateliere pentru traducători, prin care oferă un cadru de formare și comunicare profesională traducătorilor de literatură română într-o limbă străină. Un impact al programului este creșterea semnificativă a interesului traducătorilor străini față de literatura română.

O privire sintetică asupra prezentărilor din panel arată că:

- Cele 6 programe au anvergură și profiluri diferite, acoperind întregul ecosistem cultural (de la creatori, la curatori, cercetători, manageri etc.): mobilități internaționale, programe

¹² ladouabufnite.ro/rezidenta-literara

¹³ filit-iasi.ro

de rezidențe pentru artiști, scriitori și traducători, burse de creație artistică și burse pentru jurnaliști culturali. Primele 4 sunt deschise tuturor domeniilor, în timp ce ultimele 2 se concentrează exclusiv pe literatură.

- Condițiile și procedurile programelor sunt nebirocratice și ușor de accesat. Deși au reguli și obligații diferite, instituțiile publice și organizațiile private finanțatoare au în comun libertatea acordată beneficiarilor de a-și alege temele în cadrul general al priorităților de finanțare trasate. Cele mai multe arată flexibilitate cu privire la rezultatele obținute, care pot fi creații finite (un spectacol, o lucrare, un text) sau doar părți dintr-un proces creativ mai amplu, care continuă și după încheierea rezidenței. Costurile acoperite sunt cele de transport, cazare, diurnă și, în unele cazuri, onorariu.
- Programele au puține condiționalități impuse la depunere sau la raportare, de exemplu: scurte descrieri ale proiectului, portofoliu și CV, prezentare publică a rezultatelor sau elaborarea unui scurt raport. Finanțatorii creează mecanisme simple, dar clare pentru monitorizarea și asigurarea impactului chiar din designul apelurilor lansate.
- O practică curentă a programelor de sprijin este ca beneficiarii să prezinte publicului rezultatele rezidențelor sau ale mobilităților. Exemplele au variat de la o prezentare publică a proiectului conceput în timpul unei rezidențe, la o discuție cu comunitatea locală despre procesul de lucru al artiștilor și forma pe care programele de susținere ar trebui să o ia în viitor, la scrierea unui articol în presă despre un eveniment cultural sau preluarea rolului de librari pentru o zi de către scriitorii în rezidență.

Dezbaterile din plen au surprins mai multe idei-cheie:

- Necesitatea de a extinde la nivel național bunele practici de la Timișoara, în special programul de mobilități și cel pentru susținerea jurnalismului cultural. A fost amintit fondul de mobilitate internațională al Ministerului Culturii de la începutul

anilor 2000, a cărui reintroducere – alături de lansarea unor programe similare la nivelul orașelor – ar fi o măsură de sprijin consistentă pentru nevoile practicienilor din domeniu, care lipsește momentan în România. Pe de altă parte, recomandările pentru dezvoltarea programelor pentru jurnaliști au făcut referire la necesitatea de a include în obiectivele finanțării și îmbunătățirea competențelor de scriere a textelor jurnalistice, care sunt adesea fie neinteresante prin stilul și perspectiva standard folosite, fie prea elitiste pentru a fi accesibile unui public larg. Totodată, jurnalismul cultural trebuie stimulat să iasă din propria bulă, să dezvolte abordări transversale, care leagă și fac relevantă cultura pentru alte domenii, generând inclusiv o mai bună înțelegere a importanței culturii în politicile publice generale.

- În oglindă cu nevoile de dezvoltare ale jurnaliștilor culturali, au fost puse și cele ale **managerilor culturali și specialiștilor în comunicare** care trebuie să-și îmbunătățească abordările și relația cu presa, fie ea culturală sau generală, pentru a evita ca media să preia ca atare doar comunicatele de presă transmise, nu să scrie articole proprii. Recomandările pentru profesioniștii din organizațiile culturale au vizat în principal dezvoltarea de abilități de scriere creativă, care să-i ajute să furnizeze presei o poveste mai degrabă decât descrierea unui eveniment. În egală măsură și practicienii culturali trebuie să iasă din propria bulă și să se adreseze în comunicările lor și actorilor media din afara sectorului, de exemplu celor de lifestyle, divertisment, afaceri financiare etc.
- Suplimentar față de tema panelului, au fost indicate și neajunsuri legate de finanțările pentru proiecte ale organizațiilor, de care profesioniștii beneficiază indirect, de exemplu: birocrația excesivă a schemelor de minimis sau insuficiența lor adaptare la logica de funcționare a domeniului, care descurajează depunerea de proiecte; și supraaglomerarea Fondului Cultural Național, al cărui buget limitat nu reușește să acopere nevoile sectorului cultural independent.

5

Relații internaționale prin mobilități și cooperare culturală

Reprezentanții orașelor Veszprém (Ungaria) și Elefsina (Grecia), ai Institutului Cultural Român (ICR) și ai Primăriei Timișoara au discutat despre cum se reflectă diplomația culturală la nivel local, care sunt principiile de bază pe care se construiesc mobilitățile și programele de cooperare culturală, care este rolul programului „Capitală Europeană a Culturii” (CEaC) în promovarea unor relații internaționale sustenabile și a unui spațiu european comun, din multitudinea de perspective și interese.

Experiențele prezentate de vorbitori au relevat faptul că diplomația culturală actuală merge mai departe de politică și de promovarea imaginii unui oraș sau a unei țări în exterior, însemnând relații interinstituționale de încredere consolidate în timp, dar mai ales conexiuni umane directe cultivate în diverse contexte și rețele internaționale. Inițiativa CEaC reflectă cel mai bine această dimensiune umană a diplomației și principiile sale care țin de dialogul între oameni, respect reciproc, incluzivitate și adaptabilitate la noi contexte socio-politice și economice mondiale.

Programele care sprijină mobilitățile individuale și proiectele transnaționale, dar și participarea activă la rețele culturale paneuropene și colaborarea permanentă cu actori din sfera diplomației culturale (ambasade, institute culturale străine de pe teritoriul țării ș.a.) au fost amintite drept cele mai eficace modalități de a construi relații internaționale autentice și durabile.

● **Exemplele ICR, Veszprém și Elefsina**

ICR a creat în ultimii 20 de ani mai multe programe de impact care au finanțat mobilitatea individuală sau colectivă a artiștilor, traducătorilor și cercetătorilor și proiecte axate pe promovarea culturii române peste hotare (Cantemir, Translation & Publication Support Programme, bursele ICR etc.), iar intrarea sa în rețeaua EUNIC a reprezentat un salt important în întărirea relațiilor cu institutele de diplomație culturală ale altor țări.

În pregătirea anului de Capitală Europeană a Culturii 2023, orașele Veszprém și Elefsina au creat legături noi sau le-au activat pe cele deja existente cu o serie de parteneri instituționali internaționali, dar mai ales cu rețele trans-naționale, precum cea a orașelor CEaC, Culture Next, UNESCO City of Music, EUNIC, IETM, Culture Action Europe, Aerowaves, On the Move, Trans Europe Halles etc. În plus, Veszprém a dezvoltat proiecte comune cu alte orașe CEaC cu sprijinul finanțărilor europene și a creat o rețea de voluntari internaționali prin Corpul European de Solidaritate, iar Elefsina a atras implicarea unor parteneri din peste 30 de țări pentru a extinde programul cultural al orașului de la câteva luni, cât era inițial, la tot parcursul anului.

- Europa, cu unitatea sa în diversitate, se regăsește în primul și primul rând la nivel local. Din perspectiva autorităților publice locale, deținerea titlului de Capitală Europeană a Culturii este o oportunitate extraordinară de a face diplomație culturală la nivelul orașelor, în condițiile în care aceasta este inițiată de regulă de la nivel național.

● **Exemplul Timișoarei**

Pe parcursul anului 2023, Municipiul Timișoara a invitat mai mulți șefi de stat sau oficiali UE să viziteze orașul, astfel încât să-i sporească vizibilitatea și să extindă cooperările bilaterale. Concomitent cu promovarea în rândul politicienilor și al diplomaților, primăria a inclus în abordarea de diplomație publică și mass-media europeană, unde a încercat să

promoveze imaginea internațională a orașului și impactul pe care cultura îl are asupra calității vieții într-o comunitate urbană. Perspectiva de ansamblu este că un oraș de succes este un oraș internațional, un oraș în care diversitatea atrage mai mult talent.

- Grație plasării proiectelor culturale într-un context internațional colaborativ, cum este CEaC, comunitățile locale accesează o varietate de oportunități de creștere, învățare și finanțare, dezvoltând un sentiment de mândrie cu privire la orașele în care locuiesc. A fost și cazul Elefsina, un fost oraș industrial de doar 30.000 de locuitori, transformat substanțial în urma experienței de capitală culturală începută cu 5-6 ani în urmă: sezonul cultural se întinde acum pe tot anul, oamenii au devenit mândri de orașul lor, iar schimburile profesionale internaționale au dus chiar la îmbunătățirea unor mecanisme administrative la nivel național, cum ar fi achizițiile publice.

Relațiile internaționale presupun o gândire strategică pe termen lung, sunt o investiție continuă. Este și motivul pentru care moștenirea CEaC trebuie să se reflecte în continuarea colaborărilor între orașele din rețea, dar și a celor cu alți parteneri internaționali implicați de-a lungul acestei experiențe. Recomandarea paneliștilor a fost ca actorii culturali din Timișoara să aplice la apelurile de proiecte și mobilități lansate de următoarele capitale culturale, să mențină ridicat nivelul de competențe și interesul pentru cooperarea internațională generate pe parcursul acestui an.

Un mesaj cheie recurent a fost acela că relațiile internaționale solide și durabile se nasc din interacțiuni și conexiuni umane apropiate, cultivate cu grijă în timp. În diplomația culturală este important să bați la uși și să inițiezi dialoguri, să fii activ, să construiești încredere, să propui colaborări, să ceri sprijin.

În esență, relațiile internaționale sunt despre celebrarea diversității și creativitatea și inovarea pe care aceasta le atrage, despre identitatea noastră de cetățeni ai lumii, mai departe de celelalte straturi identitare legate de naționalitate, origine sau alte aspecte care ne definesc. Îmbrățișarea acestei

multiperspective face loc empatiei și abilității de a ști să ascuți astfel încât să crezi contexte de colaborare sigure și autentice. Cultura are o putere diplomatică soft de a aduna oameni diferiți în jurul aceleiași mese pentru a discuta despre lucrurile importante pentru o comunitate.

6

Proiecte de cooperare culturală finanțate prin Europa Creativă

Rezultate și studii de caz cu organizații din România

De la începutul programului în 2021, aproape 300 de proiecte au fost finanțate la nivel european cu granturi în valoare de aproximativ 130 de milioane €. La nivel național, 39 de organizații culturale (din care 6 lideri) participă la 36 de proiecte de cooperare până în prezent, beneficiind de granturi de circa 3,7 milioane €. Majoritatea proiectelor cu operatori din România sunt de mai mică amploare, cu minimum 3 țări partenere (19 proiecte), urmate de proiectele medii cu minimum 5 țări (14 proiecte) și mari cu minimum 10 țări (6 proiecte).

Studiile de caz cu beneficiari români au acoperit o diversitate de tipuri de proiect (mic, mediu sau mare) și implicare (lider sau partener), de organizații partenere (publice sau private), niveluri de experiență europeană (la primul proiect sau partener în cooperări anterioare), domenii culturale (artă textilă, muzică, dramaturgie și teatru, artă și antropologie, regenerare urbană și industrii creative) sau modele de business (asigurarea cofinanțării din alte fonduri publice, din sponsorizări, prin alocare directă de la bugetul local sau din venituri generate din taxe de participare la cursurile din proiect).

- **Artists for Artists Residency Network - AFAR (2023-2024)**¹⁴, coordonat de Asociația Română de Artă Contemporană, este un program de rezidențe centrat pe ecologie, arte textile și practici artistice sustenabile, care-și propune să îmbunătățească, inclusiv prin acțiuni de advocacy, mobilitatea

artiștilor vizuali și a curatorilor din cele 4 țări partenere:
România, Germania, Croația și Austria.

- **Eastern European Music Academy - EEMA (2023-2025)**¹⁵, condus de Asociația Romanian Artists Worldwide, sprijină carierele tinerilor muzicieni și manageri din industria muzicală din Europa Centrală și de Est și din țările baltice, prin cursuri, ateliere și evenimente de networking profesional. Proiectul este un parteneriat între cele 3 birouri de export muzical din România, Ucraina și Slovacia.
- **AnthroArt - Action for People and Planet (2023-2024)**¹⁶, cu Antropedia SRL ca lider de proiect, dezvoltă o platformă internațională care conectează arta și antropologia, cu accent pe incluziunea socială și sustenabilitatea de mediu în țările partenere: România, Țările de Jos și Portugalia. Activitățile includ ateliere interdisciplinare, o conferință, expoziții, articole pentru publicul larg pornind de la texte academice, podcasturi.
- **Fabulamundi Playwriting Europe - new voices (2023-2025)**¹⁷ promovează dramaturgia europeană contemporană în rândul tinerilor și dezvoltă o metodologie pentru formarea unei noi generații de dramaturgi. Proiectul este la a patra ediție, după ce a mai câștigat 3 granturi Europa Creativă. Parteneriatul actual are 15 organizații din 10 țări, printre care și Teatrul Odeon din București și Universitatea de Arte din Târgu Mureș.
- **Future DiverCities (2022-2026)**¹⁸, cu Centrul Cultural PLAI ca partener, regândește regenerarea urbană prin inițiative culturale în spații neutilizate într-un mod ecologic, în 9 orașe, printre care și Timișoara. Cu 13 parteneri din 10 țări, Future DiverCities continuă un alt proiect Europa Creativă, care a explorat modalități noi de a lucra în arii urbane defavorizate prin metode participative și unelte digitale dezvoltate împreună.

O analiză sintetică a studiilor de caz din cadrul panelului arată varietatea acestora:

- primele 3 proiecte sunt cooperări de mai mică amploare (AFAR, EEMA, AnthroArt), în timp ce următoarele sunt de

¹⁵ ema.live

¹⁶ theanthro.ar

¹⁷ fabulamundi.eu

¹⁸ future-divercities.eu

dimensiune medie (Fabulamundi) sau mare (Future DiverCities);

- 3 organizații din România sunt lideri de proiect (ARAC, Raw Music și Antropedia), iar 2 sunt partenere (Odeon, Plai);
- 3 beneficiari sunt organizații neguvernamentale (ARAC, RAW Music, PLAI), unul este un teatru de stat (Odeon), iar altul o companie privată (Antropedia SRL);
- 2 organizații se află la prima cooperare Europa Creativă (liderii de proiecte ARAC și Antropedia), 3 organizații au experiență în parteneriate anterioare, fie în interiorul aceluiași consorțiu continuat cu noi ediții de proiect (Odeon, PLAI), fie în alte configurații (RAW Music).

Principalele provocări ale participării la proiecte europene menționate de vorbitori au fost:

- Cofinanțarea obligatorie pe care consorțiul de parteneri trebuie să o aducă (între 20% și 40% din total, în funcție de tipul de proiect). Pentru a-și acoperi contribuția, organizațiile private accesează alte finanțări (AFCN fiind cel mai des menționată sursă) și sponsorizări sau generează venituri din activitățile proiectelor UE (de exemplu, prin taxe de participare la cursuri). Unele organizații au fost nevoite să refuze participarea la proiecte de dimensiuni medii sau mari întrucât nu puteau asigura cofinanțarea. În acest context a fost amintită utilitatea reintroducerii unui fond de cofinanțare automată a proiectelor europene selectate la nivelul autorităților publice centrale și locale, care ar stimula participarea României la parteneriatele europene.
- Comunicarea și promovarea externă a unui proiect european cu organizații din cel puțin alte 2 țări necesită o investiție consistentă de timp și energie. De asemenea, comunicarea în interiorul echipei poate fi o provocare, în lipsa unui dialog adecvat și a unor abilități interculturale: partenerii vin din culturi diferite, au alte practici de lucru și contexte economico-financiare și legislative, ceea ce se reflectă uneori

în înțelegeri diferite ale unor lucruri concrete precum: ce înseamnă un deadline, în ce zile și intervale orare se poate comunica, ce este posibil din punct de vedere legislativ etc.

- Armonizarea echitabilă a diferențelor între costurile muncii culturale în nord-vestul Europei versus în centru-est, de exemplu cu cât este plătit un manager de proiect în diferite țări din consorțiu.

Principalele recomandări pentru cei interesați să dezvolte cooperări prin Europa Creativă:

- Să prioritizeze calitatea parteneriatului transnațional, mai exact să-și aleagă parteneri de încredere, serioși și cu expertiză relevantă. În multe situații, tranziția de la proiecte mici la proiecte medii sau mari nu se poate realiza fără această infrastructură solidă de parteneri.
- Să participe la rețele culturale paneuropene (precum Trans Europe Halles, IETM, Europe, European Creative Hubs Network etc.) pentru a-și spori vizibilitatea, a beneficia de schimbul fertil de idei și experiențe din cadrul lor și a-și găsi parteneri pentru cooperare.
- Să fie perseverenți cu depunerea cererilor de finanțare dacă un proiect nu iese câștigător. Feedbackul primit de la experții evaluatori este întotdeauna util pentru îmbunătățirea și redpunerea proiectului până este selectat.

7

Programe internaționale de consolidare a capacităților sectorului cultural

Panelul s-a adresat, pe de-o parte, potențialilor aplicanți din sector (artiști și alți practicieni culturali), care vor să înțeleagă mai bine cum funcționează și ce presupun aceste programe, și finanțatorilor care au sau vor să dezvolte astfel de scheme cu impact asupra sectorului, iar pe de altă parte, organizațiilor care, dincolo de activitățile de producție și mediere/ educație culturală, își doresc să aibă un impact asupra capacității altor actori culturali.

Organizațiile din panel au prezentat o serie de modalități prin care pot fi consolidate capacitățile profesionale în sector prin intermediul finanțărilor, dar și al altor tipuri de sprijin.

● On the Move (OTM)

Abordează dezvoltarea profesională în cadrul unor grupuri de lucru deschise membrilor din rețea și printr-o serie de programe de mentorat pentru lucrătorii culturali. Pe de o parte, în cadrul grupurilor de lucru există un bogat schimb de idei, experiențe de învățare și discuții despre provocările mobilităților și ale dezvoltării profesionale internaționale etc. Pe de altă parte, prin programele de mentorat OTM vizează teme ca planificarea strategică sau comunicarea, oferind șansa de a lucra direct cu un mentor internațional. În cadrul proiectului *Learning Trajectories*¹⁹ (mentorat pentru sectorul artelor

¹⁹ on-the-move.org/work/projects/learning-trajectories

performative) au rezultat 3 ghiduri despre cum să facilitezi accesul la resurse-cheie din alte contexte, să elaborezi metodologii și instrumente de mentorat pentru dezvoltarea profesională în cultură și să organizezi mobilități pentru profesioniști. În cadrul rețelei, dezvoltarea profesională nu înseamnă doar consolidarea capacităților, întrucât merge mai departe de simpla obținere a unor competențe și cunoștințe, stabilind cadre mai ample de întâlnire și schimburi între profesioniști.

● **European Network of Cultural Centres (ENCC)**

Programul *Lights on*²⁰ facilitează schimburile de personal între centrele culturale membre în rețeaua ENCC. Se adresează tinerilor profesioniști de până în 35 de ani și abordează subiecte insuficient acoperite în formarea academică, de exemplu instrumente ecologice pentru construirea de comunități incluzive. Totodată, le oferă participanților instrumente foarte concrete, cum ar fi competențe de scriere creativă despre problemele pe care le întâmpină în practica lor. Valoarea programului constă în faptul că prioritizează interacțiunea umană și timpul alocat networkingului și discuțiilor între participanți, altfel greu de realizat și menținut în afara unor evenimente special dedicate. Programul *Incubator*⁺²¹ își propune să învețe participanții cum să-și dezvolte și să implementeze optim proiectele, să scrie aplicații de succes, creând totodată cadrul pentru noi conexiuni cu experți în cooperarea culturală și o gamă diversă de organizații din toată Europa.

● **Goethe Institut**

Susține dezvoltarea profesională prin *Academia de Management Cultural (CMA)*²², organizată împreună cu clusterul EUNIC din România. CMA este destinat managerilor culturali cu nivel mediu de experiență și încurajează învățarea *peer-to-peer*, schimburile și colaborările în regiunea Europei de Sud-Est, inclusiv cele între sectorul public și privat și cele interdisciplinare. La fiecare ediție, un curator invitat ghidează întregul proces, pornind de la evaluarea inițială a nevoilor țărilor participante. CMA include seminare, un incubator de

²⁰ encc.eu/index.php/activities/programmes/lights

²¹ encc.eu/activities/events/incubator-0

²² goethe.de/ins/ro/ro/kul/sup/aka.html

proiecte, întâlniri de networking și oferă microgranturi pentru proiecte regionale colaborative. Un rezultat pozitiv al programului este faptul că unele proiecte finanțate au continuat și au atras alte fonduri pentru edițiile ulterioare. Provocarea majoră constă în asigurarea finanțării anuale în afara Goethe Institut și a clusterului EUNIC.

● **Centrul de Proiecte al Municipiului Timișoara**

Instituția a susținut dezvoltarea profesioniștilor și a organizațiilor culturale locale și naționale prin toate programele de finanțare²³ pe care le-a lansat în ultimii 2 ani, de când a fost înființat. În plus, Programul Timișoara – Capitală Europeană a Culturii 2023 este considerat o consolidare a capacităților în sine, cu impact la toate nivelurile (local, național și internațional) și pe mai multe paliere (artistic, juridic, administrativ, strategic etc.)

Panelul a subliniat faptul că organizațiile interesate să sprijine dezvoltarea profesională a practicienilor culturali ar trebui să ia în considerare designul unor programe care:

- se bazează pe un set de valori în acord cu contextul în care se derulează, precum libertatea de exprimare artistică, accesibilitatea și incluziunea, sustenabilitatea de mediu sau echilibrul relațiilor de puteri (de exemplu, în cazul fostelor colonii);
- oferă orientare și stabilitate procesului de avansare în carieră pentru profesioniștii din sectorul independent, cu impact asupra bunăstării lor emoționale. În zona independentă, lucrătorii culturali își setează singuri repere de creștere care în sectorul public sunt reglementate legislativ (creșteri salariale, avansare în ierarhia instituțională, beneficii de formare la fiecare etapă etc.), depinzând preponderent de ceea ce pot obține din schimburile cu ceilalți colegi;
- să susțină reducerea vitezei muncii și a presiunii în sectorul cultural prin crearea de spații sigure sau „bule de calm”, a unor cadre specifice care le oferă practicienilor timp și distanță față

de stresul muncii cotidiene, pentru a reflecta, a-și regăsi resursele de reziliență și a se re poziționa dacă este necesar. Programele de dezvoltare profesională ar trebui să evite problemele structurale care generează situații recurente de burnout, mai ales logica proiectelor cu termene-limită la finanțări și anumite moduri de a gândi și a evalua activitățile;

- să nu se limiteze la furnizarea mecanică de competențe și cunoștințe sau la obținerea unor livrabile concrete, ci să fie flexibile și să recunoască valoarea procesului, a experimentării, a întâlnirilor și schimburilor ample între profesioniști ca surse complementare de dezvoltare a capacităților. Experiența paneliștilor a arătat că nevoile de mentorat ale participanților se pot clarifica și schimba pe parcursul programelor, existând cazuri în care nevoia reală conștientizată nu este, de exemplu, competența de fundraising, ci orientarea în carieră, etapizarea pașilor, prioritizarea resurselor. Pentru instituțiile publice, focusul pe aceste aspecte – deși considerat dezirabil – este uneori greu de transpus în finanțări, din rațiuni administrative sau legislative care limitează capacitatea de a flexibiliza evaluarea și monitorizarea în afara logicii clasice a proiectelor;
- să creeze contexte de întâlnire directă între participanții cu profilul diferite, provenind din sectorul public și independent, din zona antreprenorială și non-profit etc. Un exemplu relevant a fost programul CMA al Goethe Institut, în care profesioniști culturali din domenii și sectoare diferite au discutat despre resursele pe care le au la dispoziție și cum pot colabora, generând empatie și o înțelegere mai bună cu privire la contextele specifice, provocările și limitările cu care operează fiecare;
- să se adreseze, prin apeluri distincte, tuturor categoriilor de practicieni, nu doar tinerilor sub 35 de ani, pentru a evita discriminarea pe criterii de vârstă și a susține învățarea și perfecționarea pe tot parcursul vieții, în funcție de diferite etape ale carierei. O bună practică în acest sens a fost Centrul de Proiecte al Municipiului Timișoara, care a lansat apeluri separate de burse pentru profesioniști între 18-35 de ani și peste 35 de ani, asigurând accesul tuturor aplicanților la finanțare, dar și o concurență echitabilă în funcție de experiență.

Raportorul evenimentului: Bianca Floarea, manager cultural și specialist în finanțări pentru cultură

Evenimentul face parte din programul **Power Station**, componenta Programului cultural național „Timișoara – Capitală Europeană a Culturii în anul 2023” dedicată creșterii capacității sectorului cultural și implementată de Centrul de Proiecte al Municipiului Timișoara.

Biroul Europa Creativă România promovează Programul Europa Creativă la nivel național, acordă asistență tehnică gratuită operatorilor care vor să acceseze această finanțare, contribuie la identificarea de parteneri europeni pentru cooperare și promovează proiectele finanțate. BEC România este găzduit de Unitatea de Management a Proiectului din Ministerul Culturii și face parte din rețeaua Birourilor Europa Creativă din țările participante la acest program.

Centrul de Proiecte al Municipiului Timișoara este o instituție publică aflată în subordinea Consiliului Local Timișoara. Facilitează accesul comunității la resurse și finanțează, din bugetul local al orașului, proiecte în cultură, educație, tineret, implicare civică, sport și mediu care dau viață unui oraș creativ, dinamic și incluziv. Centrul de Proiecte funcționează ca organism de implementare al Municipiului Timișoara pentru Programul cultural național „Timișoara – Capitală Europeană a Culturii în anul 2023”.

2023
Timișoara 2023
Capitală Europeană a Culturii

**Power
Station**